

"TARBIYA" FANINING O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIDAGI O'RNI VA
AHAMIYATI

Narzullayeva Malika

Denov Tadbirkorlik va pedagogika institute Tarix yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasi umumiy o'rta ta'lim muassasalarida 2020-yildan boshlab joriy etilgan "Tarbiya" fanining ta'lim tizimidagi o'rni, huquqiy-me'yoriy asoslari, maqsad va vazifalari, mazmuni, o'quv-metodik ta'minoti, boshqa fanlar bilan integratsiyasi, samaradorligi, mavjud muammolari hamda ijtimoiy-pedagogik ahamiyati chuqur tahlil etiladi. Fan "Odobnoma", "Vatan tuyg'usi", "Milliy istiqlol g'oyasi va ma'naviyat asoslari" hamda "Dunyo dinlari tarixi" fanlarini birlashtirgan holda yaratilgan bo'lib, yosh avlodni axloqiy, ma'naviy, vatanparvar, faol fuqaro va barkamol shaxs sifatida tarbiyalashga xizmat qiladi. Maqolada fanining joriy etilish tarixi, zamonaviy o'qitish metodlari, xorijiy tajribalar bilan solishtirish, erishilgan natijalar, raqamli davr muammolari, oila-mahalla-maktab hamkorligi va kelajak istiqbollari (shu jumladan, 2026-yilgi maktabgacha ta'lim islohotlari bilan bog'liqligi) yoritilgan. "Tarbiya" fani Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining muhim tarkibiy qismi sifatida baholanib, ta'lim-tarbiya jarayonining markaziy bo'g'ini ekanligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: shaxs, pedagogika, tarbiya, oila, axloq tartib, odob, barkamol avlod, qadriyat, an'ana, ma'naviyat, jamiyat, milliy qadriyatlar uyg'unligi, inson hayoti,

KIRISH

Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasida ta'lim-tarbiya tizimini tubdan takomillashtirish masalasi alohida o'rin tutadi. Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev ta'kidlaganidek, "Yangi O'zbekiston maktab ostonasidan, ta'lim-tarbiya tizimidan boshlanadi".¹ Globallashtirish, raqamli texnologiyalar rivoji, axborot oqimi kuchaygan va turli mafkuraviy tahdidlar mavjud sharoitida yosh avlodni milliy qadriyatlar, axloqiy fazilatlar, vatanparvarlik va faol fuqarolik pozitsiyasi ruhida tarbiyalash eng dolzarb vazifaga aylandi.²

Shu maqsadda 2020-yildan boshlab umumiy o'rta ta'lim muassasalarida yagona "Tarbiya" fani joriy etildi. Ushbu fan nafaqat bilim berish, balki shaxsni har tomonlama kamol toptirish — ma'naviy-axloqiy, estetik, jismoniy va fuqarolik jihatdan yetuk bo'lishini ta'minlashga qaratilgan. Fan O'zbekiston ta'lim tizimida markaziy o'rin egallab, mamlakatimiz ta'lim islohotlarining muhim bosqichi hisoblanadi. U yosh avlodni "Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari" g'oyasini amalga oshirishga qodir barkamol insonlar etib tarbiyalashda muhim vosita bo'lib xizmat qilmoqda.³ 2026-yilda qabul qilingan Prezident Farmoni (PF-19-son) maktabgacha ta'lim va tarbiya tizimini yanada takomillashtirish orqali "Yangi avlod" innovatsion markazlarini tashkil etishni nazarda tutgan bo'lib, bu esa maktabgacha va maktab tarbiyasining uzviy bog'lanishini ta'minlaydi.⁴

Asosiy qism

1. "Tarbiya" fanining joriy etilish tarixi va huquqiy asoslari

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 6-iyuldagi 422-sonli qarori bilan umumiy o'rta ta'lim muassasalarida "Odobnoma", "Vatan tuyg'usi", "Milliy istiqloq g'oyasi va ma'naviyat asoslari" hamda "Dunyo dinlari tarixi" fanlarini birlashtirgan holda yagona "Tarbiya" fani bosqichma-bosqich joriy etildi. 1–9-sinflarda 2020/2021 o'quv yilidan, 10–11-sinflarda esa 2021/2022 o'quv yilidan amalga oshirildi.⁵ Mazkur qaror fan darsliklari, o'quv-metodik majmualarni yaratish va o'qituvchilar malakasini oshirish choralarini belgilab berdi.

Fan konsepsiyasi tasdiqlanib, uning huquqiy asoslari "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6108-son Farmoni (06.11.2020), "Yoshlarga oid davlat siyosati to'g'risida"gi Qonun va boshqa me'yoriy hujjatlarga tayangan holda shakllantirildi.⁶ Konsepsiyada tarbiya jarayonining uzluksizligi, uzviyligi, yosh va psixologik xususiyatlarni hisobga olish tamoyillari asos qilib olingan.⁷ 2022–2026 yillarda maktab ta'limini rivojlantirish bo'yicha qabul qilingan farmon va qarorlar (masalan, PF-134-son, 11.05.2022) fan mazmunini yanada takomillashtirish va pedagog kadrlar tayyorlashni kuchaytirdi.⁸

Bu islohot mamlakatimizda uzluksiz ta'lim-tarbiya jarayonini takomillashtirish, yoshlarni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashga qaratilgan katta qadam bo'ldi. Joriy etilishdan oldin alohida fanlar sifatida o'qitilgan mavzularning takrorlanishi va parcha-parcha bo'lib qolishi muammosi hal etildi. Hozirgi kunda fan maktablarda muvaffaqiyatli o'qitilmoqda, darsliklar doimiy ravishda takomillashtirilmoqda. 2025–2026 o'quv yillarida Respublika ta'lim markazi tomonidan yangi multimedia materiallar va interaktiv darsliklar joriy etilishi bu jarayonni yanada kuchaytirdi.⁹

2. Fanining maqsadlari, vazifalari va mazmuni

"Tarbiya" fanining asosiy maqsadi — o'quvchilarda axloqiy qadriyatlar, ma'naviy poklik, vatanparvarlik, faol fuqarolik pozitsiyasi va barkamol shaxs fazilatlarini shakllantirishdir. Fan o'quvchilarni Sharq mutafakkirlarining merosi (Alisher Navoiy, Ibn Sino, Abdulla Avloniy, Forobiy va boshqalar), o'zbek xalq og'zaki ijodi, oila, jamiyat va davlat oldidagi burchlari bilan chuqur tanishtiradi.¹⁰

Asosiy vazifalari:

Yoshlarda milliy g'urur, bag'rikenglik, tinchliksevarlik va insonparvarlikni kuchaytirish;¹¹

Ekologik madaniyat, sog'lom turmush tarzi va raqamli davr xavflari (ijtimoiy tarmoqlar, kibertahdidlar)ga qarshi immunitetni shakllantirish;¹²

Faol fuqarolik kompetensiyalarini (muhokama qilish, loyiha ishlash, hamkorlik, tanqidiy fikrlash) rivojlantirish;

Mafkuraviy immunitetni oshirish va yot g'oyalarga qarshilik ko'rsatish ko'nikmalarini shakllantirish.¹³

Mazmuni yoshga mos ravishda bosqichma-bosqich chuqurlashadi: boshlang'ich sinflarda odob-axloq, oilaviy qadriyatlar va oddiy fuqarolik tushunchalari; o'rta va yuqori sinflarda esa murakkab ijtimoiy masalalar, huquqiy madaniyat, milliy istiqloq g'oyalari va dunyo dinlari tarixi o'rganiladi.¹⁴ Darslar nazariy va amaliy jihatdan taxminan 50/50

nisbatda tashkil etiladi. Muhokamalar, role-model (namuna olish), interaktiv o'yinlar, loyihalar, ekskursiyalar, multimedia vositalari va "keys-stadi" texnologiyalari keng qo'llaniladi.¹⁵ 2024-yilda nashr etilgan G.B. Saidnazarova "Tarbiya fanini o'qitish metodikasi" qo'llanmasida didaktik o'yinlar va innovatsion yondashuvlar alohida ta'kidlangan.¹⁶

3. Ta'lim tizimidagi o'rni va integratsiyasi

"Tarbiya" fani boshqa fanlar (tarix, ona tili va adabiyot, huquq, biologiya, ekologiya, jismoniy tarbiya) bilan chambarchas integratsiya qilingan holda o'qitiladi. U maktabda alohida fan sifatida emas, balki butun ta'lim-tarbiya jarayonining markaziy bo'g'ini bo'lib xizmat qiladi.¹⁷ Maktab oila va mahalla bilan hamkorlikda ish olib boradi: ota-onalar yig'inlari, mahalla tadbirlari, qo'shimcha loyihalar va "Maktab — mahalla — oila" uch tomonlama hamkorligi orqali tarbiya uzluksiz davom ettiriladi.¹⁸

Bugungi kunda darsliklar multimedia materiallar, videoroliklar, interaktiv topshiriqlar va elektron resurslar bilan boyitilgan. Bu o'quvchilarni real hayotga tayyorlaydi va ijtimoiylashuvini tezlashtiradi. Fan yoshlar orasidagi axloqiy muammolar (agressiya, giyohvandlikka moyillik, virtual dunyoga haddan tashqari berilish, kibertahdidlar)ni oldini olishda muhim vosita hisoblanadi. Xorijiy tajribalarda (Singapur, Yaponiya, Janubiy Koreya) shunga o'xshash integratsiyalashgan tarbiya fanlari yuqori samaradorlik ko'rsatgan.¹⁹ 2026-yilgi PF-19 Farmoni maktabgacha ta'limda o'yinga asoslangan tarbiyani kuchaytirish orqali maktab bosqichiga tayyorgarlikni oshirishni belgilagan.²⁰

4. O'quv-metodik ta'minot va o'qituvchilar tayyorlash

Fan joriy etilishi bilan Respublika ta'lim markazi tomonidan 1–11-sinflar uchun darsliklar va o'quv-metodik majmualar yaratildi. Darsliklar yosh xususiyatlariga moslashtirilgan, milliy qadriyatlar va zamonaviy talablarni uyg'unlashtirgan.²¹ O'qituvchilar malakasini oshirish uchun maxsus kurslar, treninglar va oliy ta'lim muassasalarida "Tarbiya" fani bo'yicha kadrlar tayyorlash yo'lga qo'yildi. 2024–2025 yillarda dual ta'lim (5+1 kunlik tizim) joriy etilishi o'qituvchilarning amaliy ko'nikmalarini oshirdi.²²

5. Fan samaradorligi, erishilgan natijalar va muammolar

Fan joriy etilgandan keyin o'quvchilarning axloqiy madaniyati, fuqarolik faolligi, milliy g'ururi va mas'uliyat tuyg'usi sezilarli oshgani kuzatilmoqda. Ilmiy tadqiqotlar va o'qituvchilar tajribasi shuni ko'rsatadiki, "Tarbiya" darslari o'quvchilarda ijtimoiy-huquqiy kompetensiyalarni, bag'rikenglik va ekologik madaniyatni kuchaytirgan.²³ Masofaviy ta'lim sharoitida ham innovatsion usullar (interaktiv platformalar) samarali qo'llanilmoqda.²⁴

Biroq, ba'zi muammolar ham mavjud: darsliklarning ba'zi joylarida takrorlanish, o'qituvchilar malakasining yetarli emasligi ayrim hududlarda, oila-maktab hamkorligining zaifligi.²⁵ Kelgusida quyidagi yo'nalishlarda ishlarni kuchaytirish zarur: darsliklarni yanada takomillashtirish va raqamli platformalarga moslashtirish; o'qituvchilar uchun doimiy malaka oshirish kurslari va uningxorijiy tajribalarni o'rganish; raqamli texnologiyalarni (onlayn platformalar, virtual sayohatlar, interaktiv ilovalar) kengroq joriy

etish; oila-maktab-mahalla uch tomonlama hamkorligini mustahkamlash va monitoring tizimini yaratish.²⁶ 2026-yilgi islohotlar maktabgacha bosqichdan boshlab uzluksiz tarbiya tizimini yaratishni maqsad qilgan.²⁷

Xulosa

“Tarbiya” fanining O‘zbekiston ta’lim tizimidagi o‘rni va ahamiyati beqiyosdir. U yosh avlodni barkamol, vatanparvar, ma’naviyatli, raqobatbardosh va faol fuqarolar etib tarbiyalashda muhim vosita bo‘lib, mamlakatimizning “Milliy tiklanishdan – milliy yuksalish sari” g‘oyasini amalda ro‘yobga chiqarishga xizmat qiladi. Fan nafaqat ta’lim, balki butun jamiyat tarbiyasining yangi bosqichi sifatida o‘z o‘rnini mustahkam egallagan.

Kelajakda fan samaradorligini oshirish orqali Yangi O‘zbekistonning ma’rifatli va barkamol avlodini shakllantirish mumkin. Buning uchun davlat, ta’lim muassasalari, oila, mahalla va jamoatchilikning birgalikdagi sa’y-harakatlari talab etiladi. “Tarbiya” fani — bu kelajak poydevori!

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

- 1 Sh.M. Mirziyoyev. Oliy Majlisga Murojaatnoma, 2020-yil.
- 2 Sh.M. Mirziyoyev. Ta’lim-tarbiya tizimini takomillashtirish bo‘yicha videoselektor yig‘ilishida nutq, 2020.
- 3 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6108-son Farmoni (06.II.2020).
- 4 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-19-son Farmoni (05.02.2026).
- 5 O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 422-sonli Qarori (06.07.2020).
- 6 O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni (yangi tahrir).
- 7 “Umumiy o‘rta ta’lim muassasalari o‘quvchilari uchun “Tarbiya” fani konsepsiyasi” (Vazirlar Mahkamasi qarori ilovasi).
- 8 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-134-son Farmoni (11.05.2022).
- 9 N.R. Sultanova. Umumta’lim maktablarida tarbiya fanining joriy etilishi va davlat ta’lim standartlari // CyberLeninka, 2024.
- 10 G.M. Tajiboyeva. “Tarbiya” fanining milliy ta’lim-tarbiya uchun ijtimoiy-pedagogik zaruriyati // CyberLeninka, 2025.
- 11 Sh.M. Mirziyoyev. Yoshlar tarbiyasi haqida nutqlar (2020–2025).
- 12 M.S.Q. Yo‘ldosheva. O‘rta umumta’lim maktablarida tarbiya darslarining joriy etilishi va ahamiyati // CyberLeninka, 2021.
- 13 G.B. Saidnazarova. Tarbiya fanini o‘qitish metodikasi. Buxoro, 2024.
- 14 “Tarbiya” fani darsliklari (1–11-sinflar). Respublika ta’lim markazi, 2020–2025.
- 15 A.R. Polvanov. Zamonaviy ta’lim texnologiyalari yordamida tarbiya darslarini samarali o‘tkazish // RAI Journal, 2025.
- 16 G.B. Saidnazarova. Tarbiya fanini o‘qitish metodikasi. Buxoro, 2024.
- 17 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-4884-son qarori (06.II.2020).
- 18 D. Kulchayeva. Boshlang‘ich sinflarda tarbiya fanini o‘qitishning ilmiy-metodik asoslari // CyberLeninka, 2021.
- 19 G.B. Saidnazarova. Tarbiya fanini o‘qitish metodikasi. Buxoro, 2024.

- ²⁰ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-19-son Farmoni (05.02.2026).
- ²¹ "Tarbiya" fani darsliklari va o'quv-metodik qo'llanmalari. Respublika ta'lim markazi nashrlari.
- ²² O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 422-sonli Qarori (ilova).
- ²³ M.S.Q. Yo'ldosheva. O'rta umumta'lim maktablarida tarbiya darslarining joriy etilishi va ahamiyati, 2021.
- ²⁴ Masofaviy ta'lim sharoitida "Tarbiya" fanini o'qitishning innovatsion yondashuvlari // ResearchGate, 2025.
- ²⁵ N.R. Sultanova. Umumta'lim maktablarida tarbiya fanining joriy etilishi..., 2024.
- ²⁶ G.M. Tajiboyeva. "Tarbiya" fanining milliy ta'lim-tarbiya uchun ijtimoiy-pedagogik zaruriyati, 2025.
- ²⁷ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-19-son Farmoni (05.02.2026).